

VASTEN: TOEN EN NU

Godfried Bomans was vroeger een bekend schrijver. In 1970 noteerde hij: "Het vasten speelde in mijn jeugd een grote rol (...). Ho, ho hoorde je dan na het tweede sneetje zeggen, meneer doet maar, meneer weet zeker niet dat het vasten is, ik zou nog een derde nemen, zeg. Dit laatste was ironisch bedoeld. Als kind begreep je er niet veel van." Bomans schreef over zijn katholieke jeugd.

40 DAGEN: De meest bekende vastenperiode was de veertigdagentijd. Die ging vooraf aan Pasen. Katholieken probeerden dan het voorbeeld van Christus te volgen, die veertig dagen had gevast in de woestijn. Vasten begon op Aswoensdag. Je kreeg dan in de kerk het askruisje op je voorhoofd. De priester zei daarbij: "Gedenk, o mens, dat je stof bent en dat je tot stof zult wederkeren." Deze traditie bestaat nu nog.

Het vasten was bedoeld voor iedere katholiek vanaf 21 jaar. Rond het middaguur werd de hoofdmaaltijd gegeten. Op vrijdag en in de vasten vaker at men vis. Dat werd afgewisseld met erwten- of bonensoep, zonder vlees en met een pannenkoek na. Wat hoeveelheden betreft, alles met mate. Een kind ging elke dag naar de mis. Ook al hoefde het niet te vasten, maar toch werd wel iets van kinderen verwacht. Kreeg je een zuurtje of dropje, dan stopte je dat in het vastentrommeltje. "Alleen op zondag mocht je uit dat trommeltje wat snoepen. De rest bewaarde je voor Pasen."

Door deze gebruiken werd de identiteit van de katholieke gemeenschap versterkt. Voor gelovigen was vasten een vorm van zelfdiscipline. Weinig eten om lichaam en geest te zuiveren. Je verzwakt daarbij je lichaam om je geest te versterken en zo nader tot God te komen.

BEPERKT: In 1956 werd het vasten beperkt tot enkele dagen per jaar. In de jaren 1960 groeide de welvaart sterk en werden tal van gebruiken ter discussie gesteld. In een jeugdherinnering stond: "Zo ook het vasten. De aanzet werd mij nog wel meegegeven. In de vorm van een vastentrommeltje. Het bezorgde me buikpijn. Omdat ik het in één keer leegat, of omdat ik stiekem de verleiding niet kon weerstaan en het schuldgevoel zich uit angst voor straf niet kon oplossen. Of in de vorm van een 'offertje': afzien van dat ene zakje patat. Mijn ouders deden een appèl op mijn kindergeweten om dit - het kwartje voor een zakje frites- te sparen voor de 'arme kindjes'. Het werkte. Al kostte het moeite."

De bisschoppen noemden in de jaren 1960 de veertigdagentijd een periode van soberheid. Katholieken mochten zelf bepalen hoe ze het vasten invulden. De bisschoppen gaven wel enkele suggesties. "Voor de een ligt het op het gebied van roken en drinken." Anderen geven meer aandacht aan hun gezin of wat de ander wil. De gelovigen werden herinnerd aan de woorden van Christus: "Alwat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan." Dit was een oproep om mensen in nood te steunen. Dat sloot aan bij de Vastenactie, waarin projecten in de Derde Wereld worden gesteund.

ONVERSHILLIGHEID OVERWINNEN: Paus Franciscus stelt dat vasten heel belangrijk is om de wereldwijde onverschilligheid te overwinnen. We moeten solidair zijn met mensen die het minder hebben. Ook buiten katholieke kring is vasten nu populair. Dat hoeft trouwens niet persé te gaan over het afzien van eten. Het is een tijd van bezinning. "Waar sta ik in het leven?" Of zoals iemand zei: "Vasten gaat erom dat je geen slaaf bent van je behoefte. Je bent pas echt vrij als je je kunt beheersen."

Het vastenproject van dit jaar geeft hulp aan de zusters in Mbala (Zambia) voor hun programma Households in Distress. Dat geeft bijstand aan families, die in bittere armoede leven, omdat een of beide ouders omgekomen zijn vanwege aids. De hulp komt direct ten goede aan de armste gezinnen.